

SLAVIŠKOS KILMĖS DAIKTAVARDŽIŲ MORFOLOGINĖS INTEGRACIJOS TENDENCIJOS K. SIRVYDO *PROMPTUARIUM DICTIONUM POLONICARUM, LATINARUM ET LITUANICARUM*

Patterns of Morphological Integration of Slavic Loan Nouns in

K. Sirvydas's *Promptuarium dictionum Polonicarum, Latinarum et Lituanicarum*

ANŽELIKA SMETONIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

E-paštas: anzelika.smetoniene@lki.lt

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0352-884X>

Mokslinių tyrimų kryptis: morfologija.

<https://doi.org/10.35321/all94-09>

ANOTACIJA

Straipsnyje tiriama Konstantino Sirvydo 1620 m. žodyne *Promptuarium dictionum Polonicarum, Latinarum et Lituanicarum* vartojamų slavizmų daiktavardžių morfologinė integracija į lietuvių kalbą, ryšys tarp slavų kalbų žodžių baigmenų bei giminės ir lietuvių kalbos kamienų, į kuriuos slavizmai buvo integruoti. Siekiant šio tikslo, iš tiriamo žodyno buvo išrinkti visi slaviškos šaknies žodžiai, atskirti hibridai, nustatyti slavizmų kamienai ir žodžių reikšmės. Atitinkamo laikotarpio slavų kalbų žodynuose ieškota slavizmų atitikmenų ir palyginus lietuvių bei slavų kalbų duomenis nustatyti slavizmų integravimo į lietuvių kalbos morfologinę sistemą dėsniumai K. Sirvydo 1620 m. žodyne.

ESMINIAI ŽODŽIAI: Sirvydo žodynas, slavizmai, morfologinė integracija, slavų kalbos.

ABSTRACT

The article examines the morphological integration into the Lithuanian language of Slavic loan nouns in the dictionary *Promptuarium dictionum Polonicarum, Latinarum et Lituanicarum* (1620) by Konstantinas Sirvydas, as well as the relationship between the endings and gender of words in Slavic languages and the Lithuanian stems, into which Slavic loanwords were integrated. To achieve this goal, all Slavic-origin words were selected from the dictionary, hybrids were excluded, and the stems and meanings of the Slavic loanwords were identified. Equivalents of the loanwords were sought in dictionaries of Slavic languages of the relevant period, and by comparing Lithuanian and Slavic linguistic data, the patterns of the integration of Slavic loanwords into the Lithuanian morphological system in K. Sirvydas' 1620 dictionary were established.

KEYWORDS: Sirvydas' dictionary, Slavic loanwords, morphological integration, Slavic languages.

ĮVADAS

Nors lietuvių kalbos slavizmai pradėti tyrinėti dar XIX a., o vėlesniuose darbuose nemažai dėmesio skiriama slavizmų kilmei ir skolinių garsų atliepimams lietuvių kalboje nustatyti (Škardžius 1931; Būga 1958; Pokorny 1959; Fraenkel 1962; Palionis 1967; Urbutis 1992; 1993; Zinkevičius 2002; Smoczyński 2026) arba senųjų raštų skolinčiai leksikai apskritai (Lebedys 1977; Zinkevičius 1968; 1988; Siaurukienė 1987; Sabaliauskas 1990;

Copyright © 2026 Anželika Smetonienė. Published by the Institute of the Lithuanian Language. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited. // Išleido [Lietuvių kalbos institutas](https://www.lki.lt/). Šis straipsnis yra atviros prieigos, platinamas pagal „Creative Commons“ priskyrimo licencijos sąlygas, leidžiančias neribotai naudoti, platinti ir atkurti turinį bet kokioje laikmenoje, nurodant autorių ir šaltinį.

Received: / **Gauta:** 2025-05-14. **Accepted:** / **Priimta:** 2026-06-12.

Čepienė 2013; Vasiliauskienė 2022), K. Sirvydo žodyno *Promptuarium dictionum Polonicarum, Latinarum et Lituanicarum* (SPr) slavizmų daiktavardžių integracija į lietuvių kalbą dar menkai tyrinėta. Apskritai skolintų daiktavardžių morfologinei integracijai skirtų darbų yra nedaug (Valeckienė 1967; Laučiūtė 2007; Rudzinskas 2011a; 2011b; Smetonienė 2019; 2022). Bene plačiausiai slavizmų morfologinę integraciją aptarė Božena Voitkevič (2010). Jos teigimu, remiantis kalba donore galima paaiškinti, kodėl skolinys patenka į vieną ar kitą kamieną, šią mintį ji apibendrina schema: slavų $-C \rightarrow$ slavizmų $-as$ (vyr. g.); slavų (br.) $-\hat{C}$, (lenk.) $-C \rightarrow$ slavizmų $-is, -ius$ (vyr. g.) (Voitkevič 2010: 248).

K. Sirvydo žodynuose, palyginti su kita XVI ir XVII a. LDK raštija lietuvių kalba, yra nemažai „to meto šnekamosios kalbos žodžių“ (Pakalka 1997: 24), nes jis iš kitų raštų išsiskiria savo tematika, tad tai itin vertingas šaltinis XVII a. lietuvių kalbos reiškiniams tirti. Šio straipsnio tikslas yra nustatyti, kaip SPr slavizmai daiktavardžiai pasiskirsto po lietuvių kalbos kamienus. Siekiant tikslo iš SPr išrinkti visi žodžiai, turintys skolintą šaknį, jie išanalizuoti morfologiškai ir etimologiškai, kad būtų atskirti slavizmai nuo hibridų, vėliau slavizmai daiktavardžiai suskirstyti pagal kamienus, kad būtų galima nustatyti, kaip SPr atsispindi slavizmų integracijos į lietuvių kalbos morfologinę sistemą dėsniumais. Iš viso iš SPr išrinkti 322 nepasikartojantys slavizmai daiktavardžiai. Galimų slavizmų atitikmenų buvo ieškoma tinkamo laikotarpio slavų kalbų žodynuose. Atitikmenimis vadinami žodžiai, kurie potencialiai galėtų būti laikomi skolinio šaltiniais dėl šaknies ir reikšmių. Dėl glaustumo šalia žodžių pateikiamos tik SPr vartojamo reikšmės; nurodoma, kai jos įtrauktos į LKŽ_e.

Šio straipsnio objektas yra slavizmai, todėl atsiribota nuo tarptautinių žodžių ir hibridų. Pagrindinis skirtumas tarp slavizmų (t. y. skolinių, atėjusių iš kaimyninių slavų kalbų) ir tarptautinių žodžių yra skolinio šaltinis: tarptautinių žodžių šaltiniu laikoma kalba, iš kurios žodis paplito pasaulio kalbose, o slavizmų atveju – ta kalba, iš kurios žodis perimtas tiesiogiai. Pavyzdžiui, jeigu vokiečių kalbos žodis į lietuvių kalbą atėjo per lenkų kalbą, jis laikomas polonizmu, bet ne germanizmu. O hibridai turi ir lietuvių kalbos, ir skolintų morfemų. Skoliniai vardažodžiai, integruoti į lietuvių kalbą, nėra hibridai, nes jų galūnė atlieka tik gramatinę funkciją (Keinys 1984: 115). Be to, nėra būtinos sąlygos hibridui atsirasti – pamatinio žodžio (ten pat: 114). Vis dėlto SPr esama ir nemažai hibridų, dažniausiai tai žodžiai, turintys skolintą šaknį, bet savakilmę priesagą, arba dūriniai, kurių vienas dėmuo – svetimės kilmės. Į analizę neįtraukti tokie žodžiai kaip *abrūsėlis* 163, *alvenykėlis* 65, *karalėlius* 64, *karaliūnas* 64, *karčiamystė* 52, *lojėjas* 163, *lojikas* 57, *mašnapjovys* 161 ir pan.

SPR SLAVIZMŲ KAMIENAI

Kad svetimės kilmės žodžiai būtų integruoti į lietuvių kalbą, būtina ne tik fonetinė substitucija. Pasiskolinti vardažodžiai turi būti ir įtraukti į lietuvių kalbos linksniavimo sistemą, priskirti vienai ar kitai giminei. SPr slavizmai daiktavardžiai yra pasiskirstę po devynis kamienus: *ō*, *iō*, *iūō*, *ā*, *iā*, *iū*, *u*, *i*, *ē*. Šiame K. Sirvydo žodyne nepasitaikė ir šiandien neproduktyvaus priebalsinio kamieno slavizmų.

ō kamienas. Daugiausiai SPr slavizmų priklauso *ō* kamienui – 134: *abrazas* 102 ‘paveikslas (ppr. šventųjų)’ LKŽ_e; *abrūsas* 154 ‘rankšluostis, skarinis’ LKŽ_e; *advernykas* 109 ‘durų sargas’ LKŽ_e; *akrūtas* 112 ‘laivas, garlaivis’ LKŽ_e; *alubnykas* 37 ‘karvelidė’; *alvenykas* 65 ‘indėlis, vartojamas rankoms mazgoti (apsilieti)’ LKŽ_e; *anūkas* 195 ‘vaikų vaikas’ LKŽ_e; *apražnykas* 54 ‘prekymetis’; *artas* 115 ‘senovės pinigai’ LKŽ_e; *asetras* 147 ‘erškėtai’ LKŽ_e; *bajoras* 168 ‘privilegijuotas žemvaldis, ppr. vidutinis dvarininkas; privilegijuotos kilmės žmogus, šlėkta’ LKŽ_e; *botagas* 60 ‘inagis gyvuliams varyti, rimbas’ LKŽ_e; *chvoldas* 30 ‘klostė’; *čebatas* 167 ‘ilgas aulinis batas’ LKŽ_e; *čėraunykas* 40 ‘burtininkas’ LKŽ_e; *čėsnakas* 18 ‘aštraus kvapo daržovė’ LKŽ_e; *čėtvergas* 19 ‘ketvirtadienis’ LKŽ_e; *čėepas* 178 ‘šakelė, atauga, kuria skiepijamas kitas augalas, skiepas, įskiepis’ LKŽ_e; *čėobras* 16 ‘lūpažiedžių šeimos kvapus, smulkiais žiedais augalas’ LKŽ_e; *funtas* 32 ‘svaras’ LKŽ_e; *furmonas* 32 ‘vežikas, važmininkas’

LKŽ_e; *grabas* 182 ‘karstas; kapas’ LKŽ_e; *grybas* 40 ‘organizmas, ppr. išauginantis kotą ir kepurėlę, kremblys’ LKŽ_e; *griekas* 158 ‘nuodėmė’ LKŽ_e; *gvaltas* 40 ‘prievarta, priespauda’ LKŽ_e; *herbas* 32 ‘valstybės, miesto, luomo, giminės skiriamasis ženklas, vaizduojamas vėliavoje, monetose, antspauduose’ LKŽ_e; *heretikas* 50 ‘erezijos šalininkas, klaidatikis’ LKŽ_e; *hetmanas* 32 ‘vyriausias kariuomenės vadas Lietuvos–Lenkijos valstybėje (XVI–XVIII amž.)’ LKŽ_e; *jermėkas* 35 ‘apatinis moteriškas drabužis’ LKŽ_e; *jubileušas* 81 ‘jubilejus’ LKŽ_e; *kalpokas* 59 ‘tokia veltinė kepurė’ LKŽ_e; *kamarnykas* 59 ‘vyriausias kunigaikščio dvaro prievaizdas; dešimtininkas; šiaip koks aukštesnis valdininkas’ LKŽ_e; *kapeniekas* 60 ‘toks viršutinis drabužis’ LKŽ_e; *kaptonas* 50 ‘žieminis švarkas, vatinukas’ LKŽ_e; *karosas* 51 ‘kaulingoji atvirapūslė karpinių (Cyprinidae) šeimos žuvis, krakė, krekė’ LKŽ_e; *kauras* 57 ‘patiesalas, užtiesalas, kilimas’ LKŽ_e; *kazokas* 62 ‘lengvai ginkluotas raitelis’ LKŽ_e; *kažemiekas* 33 ‘odų dirbėjas, odminys, odininkas, odžius’ LKŽ_e; *kilepas* 17 ‘senoviškas ginklas – kirvukas ir plaktukas ant ilgo koto’ LKŽ_e; *kilupas* 54 ‘įrankis’; *klumkas* 181 ‘ryšulys, nešulys, pakas’ LKŽ_e; *kolytinykas* 50 ‘senoviškų piniginių dirbėjas ar pardavėjas’ LKŽ_e; *koplūnas* 51 ‘kastruotas gaidys’ LKŽ_e ir t. t.

Perimant skolinį iš slavų kalbų ir įtraukiant jį į lietuvių kalbos sistemą, paprastai išlaikoma jo giminė (Voitkevič 2010: 248). Daugumos SPr slavizmų, turinčių *o* kamieną, atitikmenys kalbose donorėse irgi priklauso vyriškai giminei, be to, turi kietą baigmenį, pavyzdžiui, *grabas* (< sen. rus. *гробъ* 1. ‘яма; место погребения, могила’; 2. ‘гроб, гробница’ (SRJA IV 137); rusėnų *гробъ* 1. ‘магильны склеп, грабница, яма’; 2. ‘магильны узгорак, магила’; 3. ‘труна’ (HSBM VII 164); lenk. *grob* ‘miejsce, w którym chowa się zmarłego, mogiła, nagrobek, sarkofag, grobowiec’ (SPol VIII 119)); *levas* 72 (< sen. rus. *левъ, львъ* ‘лев’ (SRJA VIII 183); rusėnų *левъ* ‘леў’ (HSBM XVI 316); lenk. *lew* ‘zool. Felis leo’ (SPol XII 162)); *majestotas* 76 (< sen. rus. *маестать* ‘величие, величество’ (SRJA IX 7); rusėnų *маестать* ‘величнaсь, усемагутнaсь; слава, хвала’ (HSBM XVII 216); lenk. *majestat* ‘godność władzy’ (SPol XIII 34)); *svietas* 177 (< sen. rus. *свѣтъ* ‘земля, вселенная, все страны; мир, мироздание’ (SRJA XXIII 134); rusėnų *свѣтъ, свитъ* ‘зямны шар; зямля з усім, што на ёй існуе’ (HSBM XXXI 113); lenk. *świat* ‘ziemia jako miejsce przebywania ludzi wraz ze wszystkim, co się na niej znajduje, też otaczający ją wszechświat’ (SS IX 48)); *sūdas* 162 (< sen. rus. *судъ* ‘осуждение, кара’ (MSDJA III 603); rusėnų *судъ* ‘пастанова суда, прысуд’ (HSBM XXXIII 51 dar vieni) ir t. t.

Slavų kalbos, kitaip nei lietuvių, iki šiol yra išlaikiusios bevardę giminę, tad jeigu perimamas tokios giminės daiktavardis, šiandien jis gauna moteriškąsias *ā* kamieno galūnes tikriausiai dėl balsių *o* ir *a* fonetinio gretumo (Girdenis 2001: 385). Vis dėlto iki Leskieno dėsnių, t. y. XIII–XIV a., lietuvių kalba taip pat turėjo bevardę giminę ir tik įvykus šiam dėsniui iki jo pasiskolinti slavų kalbų bevardės giminės daiktavardžiai kartu su lietuvių kalbos veldiniais perėjo į vyrišką giminę ir pateko į *o* kamieno paradigmą (ten pat: 385). SPr tokių daiktavardžių, kurie priklauso *o* kamienui ir jų atitikmenys slavų kalbose yra bevardės giminės, yra palyginti nemažai. Šie slavizmai pasiskolinti iš rytų slavų kalbų: *bliūdas* 81 ‘dubuo; į jį telpantis kiekis’ LKŽ_e (< sen. rus. *блюдо* ‘блюдо’ (SRJA I 247); rusėnų *блюдо* ‘талерка’ (HSBM II 74)); *čereslas* 183 ‘ryšulys, diržas pinigams, piniginė’ LKŽ_e (< sen. rus. *чересла* (множ.) ‘поясница’ (MSDJA III 1501); rusėnų *чересло* ‘скураны пояс для грошай і інших каштоўных рэчаў’ (HSBM XXXVI 36)); *kodylas* 50 ‘gelsva kverianti derva, vartojama ppr. bažnytinėse areigoje smilkalams’ LKŽ_e (< sen. rus. *кадило* ‘благовонное вещество, фимиам, курящийся ладан’ (SRJA VII 12); rusėnų *кадило* ‘пахучае рэчыва для абкурвання ў час набажэнства’ (HSBM XIV 216)); *krapylas* 65 ‘šluotelė kam šlakstyti, šlakstyklė’ LKŽ_e (< rusėnų *кропило* ‘крапила’ (HSBM XVI 172)); *pėtnas* 10 ‘dėmė, žymė’ LKŽ_e (< sen. rus. *пятно* ‘пятно’ (SRJA XXI 98); rusėnų *пятно, петно, пятмо* ‘знак, прыкмета’ (HSBM XXIX 418)); *remeslas* 161 ‘amatas’ LKŽ_e (< sen. rus. *ремесло* ‘искусство, уменье, ремесло’ (SRJA XXII 143); rusėnų *ремесло* ‘заняток, прафесія’ (HSBM XXX 69)); *viedras* 192 ‘kibiras’ LKŽ_e (< sen. rus. *ведро* ‘ведро’ (SRJA II 49); rusėnų *ведро* ‘вядро’ (HSBM III 61)); *vynas* 194 ‘alkoholinis gėrimas, daromas iš vynuogių,

įvairių vaisių sulčių' LKŽ_e (< sen. rus. вино 'вино' (SRJA II 182); rusėnų вино 'віно' (HSBM III 281)).

SPr yra ir senesnio klando skolinių, į lietuvių kalbą atkeliavusių dar iki išnykstant redukuotiesiems balsiams slavų kalbose: *asilas* 115 'panašus į arklį naminis gyvulys' LKŽ_e (< sen. rus. осель, осьль 'осел' (SRJA XIII 84); *pulkas* 15 'kariuomenės dalinys' LKŽ_e (< sen. rus. полкъ, полк 'воинское подразделение, полк' (SRJA XVI 220)).

Iš visų *o* kamieno SPr daiktavardžių slavizmų išsiskiria *blėkai* 31 'viduriai, žarnos; valgis iš jų' LKŽ_e ir *čėrai* 'burtai' LKŽ_e. Pastarojo atitikmenys slavų kalbose yra dauginiai daiktavardžiai arba bent jau jie vartojami paprastai tik daugiskaita: sen. rus. чарь (постоянно во множ. ч.) 'чародѣйство, колдовство' (MSDJA III 1474), rusėnų чары, чару 'чары, чараўніцтва, вядзьмарства' (HSBM XXXVI 279), lenk. czar, czary 'zjawisko nadprzyrodzone o charakterze demonicznym; gusła, sztuki magiczne, wrózenie' (žodyne pažymėta, kad iš 148 užrašymų tik 1 yra vienaskaita) (SPol IV 6). LKŽ_e šis daiktavardis irgi pateikiamas kaip dauginis. Prie slavizmo *blėkas*, nors nurodyta, kad vienaskaita yra vartojama Frydricho Kuršaičio žodyne, LKŽ_e yra pateikiama nuoroda į įprastesnį dauginį *blėkai*. Tai yra skolinys iš lenkų kalbos, kurioje slavizmo atitikmuo – lenk. *flak* 'kiszka, jelito, wnątrznosci, żołądek u zwierząt przeżuwających, gorszy gatunek mięsa, ochłap' (SPol VII 77), šis daiktavardis lenkų kalboje turi vienaskaitą ir daugiskaitą, nors, vėlgi, įprastesnė yra daugiskaita. Taigi, SPr skoliniai, kilę iš slavų kalbų daiktavardžių, kurie dažniausiai vartojami daugiskaita, taip pat pateikiami kaip dauginiai.

ā kamienas. 79 SPr slavizmai priskirti *ā* kamienui: *abyda* 150 'skriauda, nuoskauda, įžeidimas' LKŽ_e; *afiera* 100 'auka' LKŽ_e; *akvata* 104 'noras, patraukimas' LKŽ_e; *alyva* 113 'šiltų kraštų medis ir vaisius' LKŽ_e; *arielka* 37 'degtinė' LKŽ_e; *artauga* 178 'toks senovės pinigas, šilingas' LKŽ_e; *būda* 67 'palapinė, pastogė, namelis (sargo, piemens ar kt.)' LKŽ_e; *čėra* 17 'taurė' LKŽ_e; *dėka* 29 'dėkojimas, padėka' LKŽ_e; *dieška* 30 'statinė, kubilas' LKŽ_e; *farba* 31 'dažai, spalva' LKŽ_e; *farbatka* 31 'nėrinys'; *fijolka* 31 'žibutė, žibuoklė' LKŽ_e; *galka* 33 'rutulėlis, gumuliukas' LKŽ_e; *gromata* 73 'laiškas; raštas, dokumentas' LKŽ_e; *juka* 48 'sriuba, virta iš paukščių arba gyvulių kraujo' LKŽ_e; *jupa* 176 'ilgas su rankovėmis per galvą velkamas viršutinis moteriškas (senovėje ir vyriškas) drabužis; suknelė' LKŽ_e; *kalėda* 59 'Kalėdų dovana' LKŽ_e; *kamara* 59 'valstiečių trobos ar klėties kambarys įvairiems produktams ir daiktams pasidėti, indauja, sandėlis' LKŽ_e; *karčiama* 51 'smuklė' LKŽ_e; *karūna* 11 'metalinis galvos papuošalas; monarchų valdžios simbolis; vainikas' LKŽ_e; *kleka* 55; *klėtkā* 55 'narvas, narvelis' LKŽ_e; *kolyta* 50 'senoviška piniginė; tabako maišelis' LKŽ_e; *kotauka* 52 'kaplys'; *krota* 63 'narvelis' LKŽ_e; *kurapka* 68 'laukinis vištinių šeimos paukštis, laukinė vištelė, čerekšlė' LKŽ_e; *kurva* 68 'ištvirkusi moteris, kekšė' LKŽ_e; *kvarma* 31 'forma, modelis, pavyzdys, pagal kurį kas dirbama' LKŽ_e ir t. t.

Tarp *ā* kamieno SPr slavizmų, kaip ir tarp *o*, yra kilusių iš slavų kalbų bevardės giminės daiktavardžių: *futra* 32 'kailiniai' LKŽ_e (< rusėnų *футро* 'вырабленная шкура пушнога зверя, а так сама некалькі такіх шкур, сшитых разам' (HSBM XXXVI 42); lenk. *futro* 'wprawiona skóra zwierzęca z włosom, błam futrzany, też odzienie podbite futrem' (SPol VII 159)); *pekla* 121 'pragaras' LKŽ_e (< sen. rus. пекло (SRJA XIV 186); rusėnų пекло 'пекла' (HSBM XXIV 66); lenk. *piekło* 'w różnych religiach: miejsce przebywania zmarłych lub ich dusz' (SPol XXIV 57)); *stadala* 38 'užvažiuojami namai su pastoge arkliais pastatyti' LKŽ_e (< sen. rus. стодола 'крытое гумно, сарай' (SRJA XXVIII 72); rusėnų стодола 'заезны двор з карчмой' (HSBM XXXII 399); lenk. *stodoła* 'budynek w gospodarstwie wiejskim, służący do przechowywania nie wymłóconego zboża i słomy' (SS VIII 446)). Šie skoliniai į lietuvių kalbą buvo perimti jau po Leskieno dėsnio, todėl priklauso ne *o* kamienui, o *ā*.

ā kamienui SPr priklauso ne tik moteriškos giminės daiktavardžiai, bet ir vienas kitas vyriškosios, dažniausiai – bendrosios giminės žodžiai. Slavizmas *sirata* 165 'našlaitis' LKŽ_e. lietuvių kalboje yra bendrosios giminės, tokios pat giminės yra ir jo atitikmenys slavų kalbose: sen. rus. сирота 'ребенок, подросток, оставшийся без одного или обоих

родителей' (SRJA XXIV 156); rusėnų *сирота* 'сирота' (HSBM XXXI 271); lenk. *sirota* 'dziecko, które utraciło obydwoje rodziców lub jedno z nich' (SS VIII 191). Daiktavardis *vaiuada* 95 'valdovo vietininkas, tam tikros krašto srities valdytojas' LKŽ_e yra vyriškos giminės, kaip ir jo atitikmenys kalbose donorėse: sen. rus. *воевода* 'лицо, представляющее высшую власть на местах' (SRJA II 261); rusėnų *воевода* 'начальник горада і гарадской акругі' (HSBM IV 85); lenk. *wojewoda* 'początkowo urzędnik nadworny, dowódca wojska w zastępstwie panującego, z czasem wysoki urzędnik ziemski' (SS X 279)). Kaip matyti, laikomasi principo, kad daiktavardžių giminė, jiems keliaujant iš slavų kalbų į lietuvių, nekinta. Tačiau vienas SPr žodis neatitinka sistemos: *čerevyka* 182 'batas' LKŽ_e. SPr jis paliudytas tik kartą, vėlesniame K. Sirvydo žodyne jau yra vyriškos giminės skolinys *čeverykas* SD 448. Rytų slavų kalbose, iš kurių yra atkeliavęs šis skolinys, atitikmenys yra vyriškos giminės: sen. rus. *черевиць* 'башмакъ, сопогъ' (MSDJA III 1500); rusėnų *черевиць* 'чаравік' (HSBM XXXVI 343). Dėsningas skolinys turėtų būti vyriškos giminės *čerevykas*.

iu kamienas. Šiam kamienui priklauso kiek mažiau SPr slavizmų daiktavardžių nei *ā* kamienui – 50. Tai vyriškos giminės žodžiai, turintys gale *-ius* arba galūnę *-us* po priebalsio *j*: *aliejus* 113 'augalų riebalai' LKŽ_e; *bardišius* 41 'kirvis su ilgu kotu (karo ginklas)' LKŽ_e; *brylius* 51 'skrybėlė' LKŽ_e; *cielius* 10 'taikiny's' LKŽ_e; *ciesorius* 10 'monarchas, imperatorius' LKŽ_e; *čebatorius* 177 'kurpius, batsiuovys' LKŽ_e; *čepčius* 17 'ištekėjusių moterų seniau nešiota kepuraitė' LKŽ_e; *činšius* 18 'mokestis žemės savininkui už žemės valdymą' LKŽ_e; *čyščius* 18 'skaistykla'; *driaučius* 60 'ietis, ieties smaigalys' LKŽ_e; *drukorius* 26 'spaustuvininkas, spausdintojas' LKŽ_e; *dvarčius* 31 'dvariukas' LKŽ_e; *falšierius* 30 'klastotojas, apgavikas'; *falšius* 30 'yda, trūkumas, klastojimas' LKŽ_e; *gojus* 34 'nedidelis, gražus miškelis, giraitė' LKŽ_e; *kaganijus* 50 'puodas'; *katlerius* 57 'katilų dirbėjas, taisytojas ar pardavėjas' LKŽ_e; *kavalerius* 52 'nevedęs vyras; vyras, kuris merginasi' LKŽ_e; *kytrius* 13 'suktas, gudrus žmogus' LKŽ_e; *kleštarius* 55 'vienuolynas' LKŽ_e; *kukorius* 67 'virėjas' LKŽ_e; *kušnierius* 68 'kailiadirbys' LKŽ_e; *liktarius* 177 'žvakidė'; *moliarius* 76 'dailininkas'; *mečius* 79 'kardas, kalavijas' LKŽ_e; *mincorius* 81 'pinigų kalėjas' LKŽ_e; *morčius* 77 'kovo mėnuo' LKŽ_e; *mūrorius* 84 'mūrininkas' LKŽ_e; *neprietelius* 107 'nedraugas, priešas; nevidonas' LKŽ_e; *pakajus* 95 'taika, ramybė' LKŽ_e ir t. t.

Visi šio kamieno daiktavardžiai yra vyriškos giminės ir skolinimosi metu dažniausiai giminės keitimo neįvyko. *iu* kamienui būdinga tai, kad jam priklausančių slavizmų atitikmenys rusėnų, senojoje rusų, lenkų kalbose turi nulinę galūnę (pvz., *pakajus* 130 'gerai įrengtas kambarys' LKŽ_e (< sen. rus. *покой* 'комната, помещение' (SRJA XVI 164); rusėnų *покой*, *покою* 'комната' (SSM II 178); lenk. *pokoj* 'miejsce odosobnienia, ustronie' (SPol XXVI 321)), arba minkštą priebalsį (pvz., *karalius* 64 'valdovo, monarcho titulas kai kuriuose kraštuose; tą titulą turintis asmuo' LKŽ_e (< sen. rus. *король* 'король' (SRJA VII 338); rusėnų *король* 'кароль, манарх' (HSBM XVI 21)), arba *ž, š, č, r* (pvz., *retežius* 70 'grandinės, pančiai' LKŽ_e (< sen. rus. *ретьязь* 'цепь, ожерелье' (SRJA XXII 149); rusėnų *ретьязь*, *ретьезь* 'ланцуг' (HSBM XXX 82)); *mečius* 79 'kardas, kalavijas' LKŽ_e (< sen. rus. *мечь* 'холодное рубящее и колющее оружие' (SRJA IX 136); rusėnų *мечь* 'меч' (HSBM XVIII 22); lenk. *miecz* 'broń sieczna' (SPol XIII 404)); *altorius* 113 'aukuras; tam tikras stalas bažnyčioje, kur laikomos pamaldos' LKŽ_e (< sen. rus. *алтарь*, *олтарь* 'жертвенник' (SRJA I 31); rusėnų *алтарь*, *олтарь*, *олтарь* 'алтар' (HSBM I 103); lenk. *oltarz* 'miejsce składania ofiar bóstwu' (SPol XXI 327)). Senojoje slavų kalboje *ž, š, č, c, r* iš pradžių buvo minkšti ir pradėjo kietėti XIV a. (JAM 2005: 44), todėl žodžiai, į lietuvių kalbą atkeliavę iki jų kietėjimo, pateko į *iu* kamieną.

Iš šios grupės žodžių išsiskiria *pečius* 121 'krosnis patalpai šildyti, maistui virti, kepti, duonkepys' LKŽ_e, nes rytų slavų kalbose jo atitikmenys yra moteriškos giminės (sen. rus. *печь* 'сооружение для обогрева помещения, приготовления пищи' (SRJA XV 41); rusėnų *печь*, *печь* 'цаглянае збудаванне, дзе разводзяць агонь, каб нагрэць намяшканне, прыгатаваць ежу' (HSBM XXIV 291)), lenkų kalboje – vyriškos (lenk. *piec* 'urządzenie

zbudowane z niepalnego materiału, w którym uzyskuje się wysoką temperaturę' (SPol XXIV 30)).

iā kamienas. 38 skoliniai turi *iā* kamieną: *adverija* 128 'durų stakta' LKŽ_e; *asilyčia* 115 'asilė' LKŽ_e; *atkonyčia* 181 'galvos papuošalas, kaspinas' LKŽ_e; *bažnyčia* 61 'maldos namai (ppr. katalikų ir protestantų)' LKŽ_e; *čerpyčia* 50 'plytelė krosniai statyti, koklis' LKŽ_e; *delija* 20 'senoviškas paltas'; *dronyčia* 25 'plona lenta, plona stogo dengiamoji lentelė, malksna' LKŽ_e; *dūšia* 27 'mitologijoje, religijoje ir filosofijoje – nemirtingas nematerialus žmogaus pradas, egzistuojantis nepriklausomai nuo kūno, dvasia; vėlė' LKŽ_e; *grūšia* 40 'kriaušės medis' LKŽ_e; *herezija* 50 'religijos mokymas, kurį viešpataujančioji religija laiko klaidingu, klaidatikystė, klaidūnystė' LKŽ_e; *karbija* 11 'tokia pintinė su antvožu kam nors supilti' LKŽ_e; *kodylnyčia* 50 'indas, kuriame deginami smilkalai, smilkytuvas' LKŽ_e; *koplyčia* 51 'maža bažnyčia; atskira didelės bažnyčios ar kito pastato dalis, kur gali būti laikomos pamaldos' LKŽ_e; *kuknia* 67 'virtuvė' LKŽ_e; *leternia* 71 'žibintas'; *malmazija* 76 'toks vynas'; *melnyčia* 82 'malūnas' LKŽ_e; *mišia* 83 'mišios' LKŽ_e ir t. t.

Beveik visi *iā* kamieno daiktavardžiai yra moteriškos giminės, jų atitikmenys slavų kalbose turi galūnę *-a* po minkšto kamiengalio (rytų slavų užrašoma kaip *-я*, lenk. *-ia*), pavyzdžiui, *drukarnia* 26 'spaustuvė' LKŽ_e (< sen. rus. *друкарня* 'типография' (SRJA IV 365); rusėnų *друкарня* 'друкарня' (HSBM IX 86); lenk. *drukarnia* 'miejsce, warsztat, gdzie się drukuje książki, druki' (SPol VI 83)), *nedėlia* 93 'savaitė, sekmadienis' LKŽ_e (< sen. rus. *неделя* 'воскресенье' (SRJA XI 74); rusėnų *неделя* 'неделя' (HSBM XX 67); lenk. *niedziela* 'ostatni, świąteczny dzień tygodnia' (SPol XVI 263)), *skomia* 175 'senovinis stalas, skobnis' LKŽ_e (< rusėnų *скамья* 'лава, лаўка' (HSBM XXXI 293)), *skrynia* 60 'tam tikra medinė, su antvožu ir kojelėmis, ornamentuota dėžė kam nors (ppr. drabužiams, kraičiui) laikyti' LKŽ_e (< rusėnų *скрыня*, *скриня* 'скрыня, куфар' (HSBM XXXI 388); lenk. *skrzynia* 'paka drewniana z wiekiem, kufer służący do przechowywania ubrania, pościeli, etc.' (SS VIII 261) ir t. t. Tik vienas iš šių daiktavardžių yra vyriškos giminės – *sūdzia* 128 'teisėjas' LKŽ_e (< sen. rus. *судья*, *судия* 'тот, кто оценивает кого-л., что-л., судит о ком-л, чем-л' (SRJA XXVIII 264); rusėnų *судия*, *судиа*, *судѣа*, *судѣа*, *судья* 'судья' (SSM II 398). Atitikmenų rytų slavų kalboje galūnė *-я* lėmė, kad šis daiktavardis pateko į fonetiškai artimą *iā* kamieną lietuvių kalboje, slavų kalbose šio skolinio atitikmenys irgi priklauso vyriškai giminei. Kiti slavų daiktavardžiai – galimi skolinių šaltiniai – turintys minkštą kamiengalį, irgi išlaikė savo giminę ir integravosi į *iā* kamieną kaip moteriškos giminės slavizmai.

Keli SPr *iā* kamieno daiktavardžiai vartojami kaip daugiskaitiniai: *gačios* 30 'kelnės'; *liesvyčios* 25 'kopečios'. Pirmojo iš jų atitikmenys slavų kalbose taip pat paprastai vartojami tik daugiskaita: rusėnų *штаны* 'штаны, нагавицы' (HSBM XV 33); lenk. *gacie* 'dolna część stroju mężczyzny, spodnie' (SPol VII 163). Vis dėlto daiktavardis *liesvyčios*, remiantis kalbomis donorėmis, galėtų būti vartojamas ir vienaskaita: sen. rus. *лѣсвица* 'лестница' (SRJA VIII 211); rusėnų *лесвица* 'драбины' (HSBM XVI 358).

i kamienas. Šio kamieno skolinių daiktavardžių yra 10: *čestis* 84 'garbė, pagarba' LKŽ_e; *donis* 18 'duoklė' LKŽ_e; *dvarionis* 28 'dvaro darbininkas, tarnautojas, dvariškis' LKŽ_e; *liūbastis* 74 'meilė'; *mostis* 77 'minkšta vaistų su riebalais masė, vartojama gydymui, tepalas' LKŽ_e; *pečėtis* 121 'įrankis ženklui spausti; atspaustas arba įspaustas tuo įrankiu ženklas; antspaudas' LKŽ_e; *potėtis* 118 'atmintis' LKŽ_e; *skotertis* 102 'staltiesė' LKŽ_e; *smertis* 170 'mirtis' LKŽ_e; *spaviedis* 172 'išpažintis' LKŽ_e.

Šiandien šis kamienas nėra produktyvus, jam daugiausia priklauso moteriškos giminės daiktavardžiai, kaip kad ir SPr. Vyriškos giminės *i* kamieno daiktavardžių pasitaiko ir dabartinėje kalboje (pvz., *geluonis*, *dantis* ir t. t.), šiuo atveju toks SPr slavizmas yra vienas – *dvarionis*. Kad šis daiktavardis priklauso šiam kamienui, matyti iš jo paliudytų formų senuosiuose raštuose: *dvaronies* ВРІІ 476 (LKŽ_e). Manoma, kad pirmiausia lietuvių kalba perėmė žodžio *dvarionys* (plg. sen. rus. *дворянинъ* 'лицо, находящееся на службе при дворе князя' (SRJA IV 194)) daugiskaitą, kuria remiantis atsirado vienaskaita *dvarionis* (Smoczyński 2026: 388).

Likę slavizmai yra moteriškos giminės, išlaikę ją nepakitusią, palyginti su atitikmenimis kalbose donorėse. Visų šių slavizmų šaltiniai slavų kalbose turi minkštus priebalsius gale, pavyzdžiui, *čestis* (< rusėnų *честь* ‘честь, почет, уважение’ (MDSUM II 480); lenk. *cześć* ‘uszanowanie, poważanie, uznanie; podziw; honor’ (SPol IV 150)), *donis* (< sen. rus. *дань* ‘то, что отдано кому-л.’ (SRJA IV 170); rusėnų *дань* ‘тое, што аддадзена каму-н.’ (HSBM VII 242); lenk. *dań* ‘świadczenie w naturze lub pieniężne, danina, podatek, czynsz’ (SPol IV 490)), *smertis* (< rusėnų *смерть* ‘смерць; спыненне існавання чалавека ці жывёліны’ (HSBM XXXI 483); lenk. *śmierć* ‘skończenie, utrata życia, zgon, wyjątkowo rozbawienie kogoś życia’ (SS IX 24)), *spaviedis* (< rusėnų *споведь* ‘споведзь’ (HSBM XXXII 163); lenk. *spowiedź* ‘wyznanie grzechów przed kapłanem w celu uzyskania rozgrzeszenia’ (SS VIII 359)).

ē kamienas. Tai dar vienas ne itin produktyvus skolinių kamienas SPr, jam priklausančių daiktavardžių yra 6: *kaniuksnė* 175 ‘arklidė’ LKŽ_e; *kižė* 10 ‘seną trobelė, pirkelė, landynė’ LKŽ_e; *maliavonė* 76 ‘tapymas’ LKŽ_e; *mincė* 81 ‘moneta’ LKŽ_e; *prababė* 129 ‘prosenelė’; *ragažė* 77 ‘pintinis krepšys; kiekis, telpantis į tokį krepšį’ LKŽ_e.

Ši negausi žodžių grupė gana nevienalytė: nors daugumos slavizmų atitikmenys yra moteriškos giminės, jų galūnės skirtingos. Pavyzdžiui, daiktavardžio *kaniuksnė* (< sen. rus. *конюшня* ‘конюшня, строение, где держат лошадей’ (SRJA VII 291); rusėnų *конюшня* ‘канюшня’ (HSBM XV 291)) atitikmenys turi galūnę *-я*, *kižė*, *mincė* (< sen. rus. *хижа, хиза* ‘хижина, дом’ (MSDJA III 1368); rusėnų *хижа* ‘хаціна’ (HSBM XXXVI 73); lenk. *minca* ‘moneta, pieniądz bity’ (SPol XIV 272)) – *-a*, tad šie slavizmai galėjo būti ingerguoti į *īā* ir *ā* kamienus. Vieno daiktavardžio šaltinis yra bevardės giminės: *maliavonė* (< rusėnų *малеванье, малеване* ‘дзяянне па дзясл. *малевату*’ (HSBM XVII 234); lenk. *malowanie* ‘nazwa czynności od *malować*’ (SPol XIII 60)).

Kiti kamieniai. Likę kamieniai, kuriems priklauso SPr slavizmai daiktavardžiai, yra labai negausūs. *īō* kamieną turi du žodžiai: *kisielias* 54 ‘skysta košė (valgis) iš raugintos avižinių miltų sunkos arba uogų sulčių su krakmolu’ LKŽ_e; *kriaučias* 63 ‘siuvėjas’ LKŽ_e. *īōō* kamienui priklauso trys daiktavardžiai: *čemerys* 14 ‘lelijinių šeimos daugiametis nuodingas, vaistinis augalas, atgirios’ LKŽ_e; *grašis* 39 ‘skatikas, pusė kapeikos; įvairiais laikais įvairios vertės pinigas; moneta’ LKŽ_e, *maneliai* 77 ‘prierankoviai’, o *u* kamienui – tik vienas – *turgus* 180.

Iš šiandienos perspektyvos neįprastai atrodo daiktavardžiai *kisielias* ir *kriaučias*. Tiek vienas, tiek kitas paprastai integruoti į *īu* kamieną, t. y. kaip *kisielius* ir *kriaučius*. Vėlesniame K. Sirvydo žodyne atsisakoma *kisielias* ir pateikiamas tik *īu* kamieno variantas *kisielius* SD 103 (*kriaučias* / *kriaučius* apskritai neminimas). Kodėl SPr šiems daiktavardžiams parinktas kamienas *īō*, nežinia, nes atsižvelgiant į slavų kalbų atitikmenis (sen. rus. *кисель* ‘кушанье, приготавливаемое из муки на воде или ягодном соке, кисель’ (SRJA VII 137); rusėnų *кисель* ‘кислая страва з мукі, кисель’ (HSBM XV 93); lenk. *kisiel* ‘potrawa z mąki rozczynionej wodą i poddanej fermentacji’ (SPol X 330); sen. rus. *кравець* ‘портной’ (SRJA VII 402); rusėnų *кравець* ‘спецыяліст па шыццю адзення’ (HSBM XVI 80); lenk. *krawiec* ‘rzemieślnik szyjący odzież’ (SPol XI 134)), *īu* ir *ō* kamieniai yra sistemiškesni.

Daiktavardis *maneliai* SPr pateikiamas kaip daugiskaitinis, nors LKŽ_e esama ir *manelė*, ir *manelis*. Slavų kalbų duomenys (sen. rus. *манелы* ‘украшение, род браслета, надевавшегося поверх рукава (зарукавье, запястье)’ (SRJA IX 27); rusėnų *манеля, манела, манелле* ‘бранзалет; маністы’ (HSBM XVII 93); lenk. *manella* ‘drogocenna ozdoba noszona na ramieniu, bransolet, naramiennik’ (SPol XIII 143)) rodo, kad dėsningai daiktavardis turėjo būti perimtas kaip moteriškos giminės *manelia* arba *manelė* (dėl minkšto *l*). Taigi, šiuo atveju, kitaip nei daiktavardžių *kisielias*, *kriaučias*, *čemerys*, *grašis* atveju, būta ir giminės keitimo.

IŠVADOS

SPr yra slavizmų daiktavardžių, priklausančių *ō* (*abrazas, abrūsas, advernykas, akrūtas, alubnykas* ir t. t.), *iō* (*kisielias, kriaučias*), *iiō* (*čemerys, grašis, maneliai*), *ā* (*abyda, afiera, akvata, alyva, arielka* ir t. t.), *iā* (*adverija, asilyčia, atkonyčia, bažnyčia, čerpyčia* ir t. t.), *iu* (*aliejus, altorius, bardišius, brylius, cielius* ir t. t.), *u* (*turgus*), *i* (*čestis, donis, dvarionis, liūbastis, mostis* ir t. t.) ir *ē* (*kaniukšnė, kižė, maliavonė, mincė, prababė* ir t. t.) kamienams. Šiame šaltinyje nepaliudyta priebalsinio kamieno slavizmų.

Gausiausias kamienas yra *ō* – jam priklauso 41,6 proc. rastų SPr slavizmų daiktavardžių. Taip pat palyginti gausūs yra *ā*, *iu* ir *iā* kamienai – jiems atitinkamai priklauso 24,5 proc., 15,5 proc. ir 11,8 proc. visų išrinktų žodžių. *i* kamieno slavizmai sudaro 3,1 proc., o *ē* – 1,7 proc. nagrinėtų slavizmų. Likę kamienai itin negausūs ir sudaro labai mažą dalį visų SPr rastų slavizmų daiktavardžių.

Atsižvelgiant į slavizmų atitikmenis kalbose donorėse, tam tikrais atvejais SPr matyti aiški sistema, į kurio kamieno paradigmą patenka vienas ar kitas pasiskolintas žodis:

- jei atitikmenys slavų kalbose yra vyriškos giminės ir gale yra kietasis priebalsis, skolinys lietuvių kalboje integruojamas į *ō* kamieną;
- slavų kalbų bevardės giminės daiktavardžiai, gale turintys *-o*, lietuvių kalboje priklauso arba *ō* kamienai (senesnio klodo skoliniai), arba *ā*;
- moteriškos ir vyriškos (dažniausiai – bendrosios) giminės žodžiai, slavų kalbose gale turintys *-a*, lietuvių kalboje integruojami į *ā* kamieną;
- vyriškos giminės daiktavardžiai, slavų kalbose turintys nulinę galūnę; vyriškos giminės žodžiai, slavų kalbose turintys minkštą priebalsį (dažniausiai *l*); vyriškos giminės daiktavardžiai, rytų slavų kalbose turintys istoriškai minkštus *ž, š, č, c, r*, lenkų kalboje – jau kietus, lietuvių kalboje integruojami į *iu* kamieną;
- daiktavardžiai, rytų slavų kalbose gale turintys *-я*, lenkų – *-ia*, lietuvių kalboje integruojami į *iā* kamieną;
- daiktavardžiai, slavų kalbose gale turintys minkštus priebalsius *t, n, d*, SPr integruoti į *i* kamieną.

Į likusius kamienus SPr slavizmai daiktavardžiai integruojami įvairiai ir, remiantis vien šiuo šaltiniu, vienalytės sistemos nematyti.

SPr slavizmai, kaip įprasta, dažniausiai yra tos pačios giminės, kaip ir jų šaltinis kalbose donorėse, t. y., pavyzdžiui, slavų kalbų vyriškos giminės žodis į lietuvių kalbą integruojamas kaip vyriškos giminės skolinys. Giminės pokyčių, būdingų tik SPr, yra vos vienas kitas (*čerevyka, maneliai*). SPr taip pat laikomasi ir skaičiaus atliepimo – skoliniai, kilę iš slavų kalbų daiktavardžių, kurie dažniausiai vartojami daugiskaita, taip pat pateikiami kaip dauginiai (*blėkai, čėrai, gačios*). Keli daiktavardžiai (*liesvyčios, maneliai*) turėtų būti integruoti ne kaip dauginiai.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

Būga Kazimieras 1958: *Rinktiniai raštai* [Selected Writings] 1, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.

Čepienė Nijolė 2013: Konstantino Sirvydo „Dictionarium trium linguarum“ leksikos skoliniai“ [Lexical Borrowings in Konstantinas Sirvydas’ “Dictionarium trium linguarum”]. – *Leksikografija ir leksikologija 3: Konstantino Sirvydo darbai ir jo epocha*, sud. Z. Šimėnaitė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 157–188.

Fraenkel Ernst 1962: *Litauisches etymologisches wörterbuch* [Lithuanian Etymological Dictionary], Heidelberg: Winter.

Girdenis Aleksas 2001: *Kalbotyros darbai* [Linguistic Works] 3, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

- HSBM I: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 1, red. A. M. Bulyka, Minsk: Navuka i tehnika, 1982.
- HSBM II: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 2, red. A. M. Bulyka, Minsk: Navuka i tehnika, 1983.
- HSBM III: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 3, red. A. M. Bulyka, Minsk: Navuka i tehnika, 1983.
- HSBM IV: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 4, red. A. M. Bulyka, Minsk: Navuka i tehnika, 1984.
- HSBM VII: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 7, red. A. M. Bulyka, Minsk: Navuka i tehnika, 1986.
- HSBM IX: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 9, red. A. M. Bulyka, Minsk: Navuka i tehnika, 1989.
- HSBM XIV: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 14, red. A. M. Bulyka, Minsk: Navuka i tehnika, 1996.
- HSBM XV: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 15, red. A. M. Bulyka, Minsk: Navuka i tehnika, 1996.
- HSBM XVI: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 16, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 1997.
- HSBM XVII: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 17, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 1998.
- HSBM XVIII: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 18, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 1999.
- HSBM XX: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 20, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 2001.
- HSBM XXIV: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 24, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 2005.
- HSBM XXIX: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 29, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 2009.
- HSBM XXX: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 30, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 2010.
- HSBM XXXI: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 31, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 2011.
- HSBM XXXII: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 32, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 2012.
- HSBM XXXIII: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 33, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 2013.
- HSBM XXXVI: *Historyčny slounik belaruskaj movy* [Historical Dictionary of the Belarusian Language] 36, red. A. M. Bulyka, Minsk: Belaruskaja navuka, 2016.
- JAM 2005: *Jazyki mira. Slavianskie jazyki* [Languages of the World. Slavic Languages], red. koll. A. M. Moldovan, S. S. Skorvid, A. A. Kibrik, N. V. Rogova, E. I. Jakuškina, A. F. Žuravlev, S. M. Tolstaja, Moskva: Academia.

- Keinys Stasys 1984: Lietuvių kalbos hibridai (sąvoka, rūšys ir normiškumas) [Lithuanian Language Hybrids (Concept, Types, and Normativity)]. – *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai*, 113–123.
- Laučiūtė Jūratė 2007: Baltiškos kilmės vardažodžių galūnių likimas šiaurės slavų kalbose [Fate of Baltic-Origin Nominal Endings in the Slavic Language]. – *Res humanitariae* 2, 85–101.
- Lebedys Jurgis 1977: *Senoji lietuvių literatūra* [Old Lithuanian Literature], Vilnius: Mokslas.
- LKŽ: *Lietuvių kalbos žodynas* [Lithuanian Language Dictionary] (1–20, 1941–2002), el. variantas, redaktorių kolegija: G. Naktinienė (vyr. redaktorė), J. Paulauskas, R. Petrokienė, V. Vitkauskas, J. Zabarskaitė; programuotojai: E. Ožeraitis, V. Zinkevičius, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, atnaujinta versija, 2018. Prieiga internete: <https://ekalba.lt/lietuviu-kalbos-zodynas/>.
- MDSUM II: *Materjaly do slovnika pisemnoj ta knižnoj ukrainskoj movi* [Materials for a Dictionary of the Written and Literary Ukrainian Language] 2, red. E. K. Timčenko, Kijev, Niu-Jork: Nacionalna akademija nauk Ukraini, 2003.
- MSDJA III: *Materjaly dlja slovarja drevnerusskogo jazyka* [Materials for a Dictionary of the Old Russian Language] 3, red. I. I. Sreznevskij, Sankt Peterburg: Kniga, 1912.
- Pakalka Kazys 1997: Pastabos apie senąjį Konstantino Sirvydo trikalbį žodyną (~ 1620 m.) [Notes on Konstantinas Sirvydas' Old Trilingual Dictionary (c. 1620)]. – *Senasis Konstantino Sirvydo žodynas*, par. K. Pakalka, 6–25.
- Palionis Jonas 1967: Lietuvių literatūrinė kalba XVI–XVII a. [Lithuanian Literary Language in the 16th–17th Centuries], Vilnius: Mintis.
- Pokorny Julius 1959: *Indogermanisches etymologisches wörterbuch* [Indo-European Etymological Dictionary], Bern: Francke.
- Rudzinskas Darius 2011a: Keli lietuvių senųjų raštų slavizmų morfologinės integracijos aspektai [Some Aspects of the Morphological Integration of Slavisms in Old Lithuanian Texts]. – *Baltu filologija* 20, 41–51.
- Rudzinskas Darius 2011b: Morfologinė slavizmų integracija: giminės kategorijos aspektai [Morphological Integration of Slavic Loanwords: Aspects of the Gender Category]. – *Perspectives of Baltic philology* 2, 205–214.
- Sabaliauskas Algirdas 1990: *Lietuvių kalbos leksika* [Lexicon of Lithuanian Language], Vilnius: Mokslas.
- Siaurukienė Halina 1987: „Knygos nobažnystės“ giesmyno skoliniai [Loanwords in the Hymnal “Knygos nobažnystės”]. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 26, 145–150.
- Skardžius Pranas 1931: Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen [The Slavic Loanwords in Old Lithuanian]. – *Tauta ir žodis* 7, Kaunas: Spindulys.
- Smetonienė Anželika 2019: Patterns of Morphological Integration of Slavic loan Nouns in Petkevičius' Catechism (1598) as an Indication of their Origin and Chronology. – *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 54, [1–30]. DOI: <https://doi.org/10.11649/sfps.1766>.
- Smetonienė Anželika 2022: Anoniminio katekizmo (1605) ir Daukšos katekizmo (1595) skolinčių daiktavardžių integravimas į lietuvių kalbos morfologinę sistemą [Integration of Loan Nouns from the Anonymous Catechism (1605) and Daukša's Catechism (1595) into the Morphological System of the Lithuanian Language]. – *Lietuvių kalba* 17, 25–38. DOI: <https://doi.org/10.15388/LK.2022.11>.

- Smoczyński Wojciech 2026: *Słownik etymologiczny języka litewskiego* [Etymological Dictionary of the Lithuanian Language]. Priėiga internete: [http://www.rromanes.org/pub/alii/Smoczyński W. Słownik etymologiczny języka litewskiego.pdf](http://www.rromanes.org/pub/alii/Smoczyński%20W.%20Słownik%20etymologiczny%20języka%20litewskiego.pdf).
- SPol IV: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 4, red. S. Bąk, Wrocław, Warszawa, Kraków: Instytut badań literackich, 1969.
- SPol VI: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 6, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Instytut badań literackich, 1972.
- SPol VII: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 7, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Instytut badań literackich, 1973.
- SPol VIII: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 8, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Instytut badań literackich, 1974.
- SPol X: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 10, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Instytut badań literackich, 1976.
- SPol XI: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 11, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Instytut badań literackich, 1978.
- SPol XII: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 12, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Instytut badań literackich, 1979.
- SPol XIII: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 13, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Instytut badań literackich, 1981.
- SPol XIV: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 14, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Instytut badań literackich, 1982.
- SPol XVI: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 16, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź: Instytut badań literackich, 1985.
- SPol XXI: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 21, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków: Instytut badań literackich, 1992.
- SPol XXIV: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 24, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź: Instytut badań literackich, 1996.
- SPol XXVI: *Słownik polszczyzny XVI wieku* [Dictionary of the 16th Century Polish Language] 26, red. M. R. Mayenowa, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź: Instytut badań literackich, 1998.
- SPr 1997: *Senasis Konstantino Sirvydo žodynas* [The Old Dictionary of Konstantinas Sirvydas], par. K. Pakalka, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

- SRJA I: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 1, g. red. S. G. Barchudarov, Moskva: Nauka, 1975.
- SRJA II: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 2, g. red. S. G. Barchudarov, Moskva: Nauka, 1975.
- SRJA IV: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 4, g. red. S. G. Barchudarov, Moskva: Nauka, 1977.
- SRJA VII: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 7, g. red. F. P. Filin, Moskva: Nauka, 1980.
- SRJA VIII: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 8, g. red. G. J. Romanova, Moskva: Nauka, 1981.
- SRJA IX: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 9, g. red. V. J. Derjagin, O. V. Malkova, Moskva: Nauka, 1982.
- SRJA XI: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 11, g. red. A. N. Šalamova, Moskva: Nauka, 1986.
- SRJA XIII: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 13, g. red. O. I. Smirnova, Moskva: Nauka, 1987.
- SRJA XIV: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 14, g. red. O. I. Smirnova, A. N. Šalamova, Moskva: Nauka, 1988.
- SRJA XV: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 15, g. red. G. P. Smolickaja, Moskva: Nauka, 1989.
- SRJA XVI: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 16, g. red. G. J. Romanova, Moskva: Nauka, 1990.
- SRJA XXI: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 21, g. red. G. A. Bogatova, Moskva: Nauka, 1995.
- SRJA XXII: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 22, g. red. A. N. Šalamova, Moskva: Nauka, 1997.
- SRJA XXIII: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 23, g. red. V. B. Krysko, G. J. Romanova, Moskva: Nauka, 1996.
- SRJA XXIV: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 24, g. red. G. J. Romanova, Moskva: Nauka, 2000.
- SRJA XXVIII: *Slovar russkogo jazyka XI–XVII vv.* [Dictionary of the XI–XVII Centuries Russian Language] 28, g. red. E. I. Deržavina, Moskva: Nauka, 2008.
- SS VIII: *Słownik staropolski* [Old Polish Dictionary] 8, red. S. Urbańczyk, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1980.
- SS IX: *Słownik staropolski* [Old Polish Dictionary] 9, red. S. Urbańczyk, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1982.
- SS X: *Słownik staropolski* [Old Polish Dictionary] 10, red. S. Urbańczyk, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1990.
- SSM II: *Slovyk staroukrajinskoji movy XIV–XV st.* [Dictionary of the Old Ukrainian Language of the 14th–15th Centuries] 2, red. L. L. Gumecka, I. M. Kernyckyj, Kyjiv: Naukova dumka, 1978.
- Urbutis Vincas 1992: Senosios lietuvių kalbos slavizmai [Slavic Loanwords in the Old Lithuanian Language]. – *Baltistica* 27(1), 4–41.

- Urbutis Vincas 1993: Senųjų slavizmų kilmės įvairovė [The Diversity of the Origins of Old Slavic Loanwords]. – *Baltistica* 28(1), 91–101.
- Valeckienė Adėlė 1967: Kitų kalbų kilmės žodžiai lietuvių kalbos morfologinėje sistemoje [Words of Other-Language Origin in the Morphological System of the Lithuanian Language]. – *Lietuvių kalba tarybiniais metais*, atsak. red. V. Ambrazas, Vilnius: Mintis, 108–12.
- Vasiliauskienė Virginija 2022: Konstantino Sirvydo žodynų ir *Punktų sakymų* leksikos sąsajos [Links between Konstantinas Sirvydas's Dictionaries and His Lexis in *Punktai sakymų*]. – *Lituanistica* 68, 2(128), 135–152.
- Voitkevič Božena 2010: Mikalojaus Daukšos Postilės slavizmų morfologinė integracija [Morphological Integration of Slavisms in “Postilla” by Mikalojus Daukša]. – *Baltistica* 75(2), 243–255.
- Zinkevičius Zigmąs 1968: Apie 1605 m. katekizmo tarmę [On the Dialect of the 1605 Catechism]. – *Baltistica* 4, 109–116.
- Zinkevičius Zigmąs 1988: *Senųjų raštų kalba* [The Language of Old Texts], Vilnius: Mokslas.
- Zinkevičius Zigmąs 2002: *Rinktiniai raštai* [Selected Writings] 1, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.